

El 26 de novembre de 1829, Josep Bonaplata i Joan Vilaregut Albafull, tots dos industrials barcelonins del tèxtil, aconseguen una Reial Cèdula de privilegi per introduir maquinària de l'estranger per ordir, adobar i teixir tota classe de fils mecànicament. L'associació de tots dos empresaris es traduiria poc després en la societat Bonaplata, Vilaregut i Cia., que va establir a Sallent (Bages) una fàbrica equipada amb els primers telers mecànics de cotó. Bonaplata i Vilaregut seran un clar exponent d'una generació d'empresaris que va viure l'arrencada de la industrialització a Catalunya, de la qual en seran protagonistes destacats amb la implantació del primer vapor a l'estat espanyol.

Amb el permís per introduir maquinària de l'estranger, no els va costar gaire engegar la fàbrica de Sallent, que van dedicar exclusivament a filats i teixits de cotó. Això no obstant, com indica Roser Solà i Montserrat, en el seu llibre *Joan Vilaregut i Albafull. Industrial Progressista (Barcelona, 1800-1854)*, Josep Bonaplata era molt inquiet, i a partir d'un viatge fet a Anglaterra per conèixer directament la indústria tèxtil de Lancashire i adquirir maquinària, va engrescar-se a muntar una fàbrica, ja no moguda per la força de l'aigua sinó del vapor, l'invent més revolucionari d'aquells moments, i no en un poble de l'interior de Catalunya, com Sallent, on s'aprofitava l'aigua del Llobregat sinó a Barcelona, on era més fàcil obtenir el carbó que havia d'accionar el vapor.

Aquesta fàbrica, instal·lada al carrer Tallers de Barcelona, utilitzaria per primera vegada a Catalunya i a l'estat espanyol la màquina de vapor com a font d'energia. La proposta era molt ambiciosa: es tractava de muntar uns tallers amb màquines de filats o filatures d'estam i de cotó, portades de l'estranger i mogudes per un vapor, i una fàbrica de fosa. Per aquest motiu els calia llicència per importar matèries primeres, ferro, coure i carbó de pedra. Així doncs, necessitaven del govern nous privilegis. La petició es va formular el 13 de juny de 1831, i poc després, el 30 de setembre de 1831, es va constituir la Sociedad Bonaplata, Vilaregut, Rull y Cía. (s'hi incorpora Joan Rull, fabricant de pintats de Barcelona, i també tres germans Bonaplata), amb un capital de 150.000 lliures catalanes.

Els pioners del vapor

Bàrbara Amorós

El projecte, però, no acabava d'agradar a la Comissió de Fàbriques. Als fabricants barcelonins, recelosos de la mecanització, els irritava que per instal·lar la seva fàbrica, Bonaplata sol·licités privilegis i que aquests afectessin l'entrada de primeres matèries. La comissió va lluitar amb totes les forces per mantenir el sistema prohibitiu que els assegurava la pervivència de la naixent indústria catalana. Malgrat tot, el 22 de desembre del mateix 1831, el Ministeri d'Hisenda fa públic el contracte amb els empresaris catalans. Podien tirar endavant el taller i la foneria dirigida per anglesos, i construir 200 telers mecànics l'any com a mínim, així com les màquines de filar de París. Encara que les relacions amb la Comissió de Fàbriques fossin tibants, i malgrat les peticions d'aquesta i de la Junta de Comerç al rei contra el projecte de Bonaplata i els seus socis, el fet és que un cop aconseguit el contracte amb el Govern decidiren comprar uns locals al carrer Tallers de Barcelona per aixecar la construcció que hauria d'acollir la foneria i el taller per construir màquines, així com la fàbrica tèxtil moguda amb vapor.

La fàbrica, però, tingué pocs mesos de vida: inaugurada al novembre del 1833 fou cremada durant els avalots de l'agost de 1835. Segons recull Roser Solà, la nit del 5 al 6 d'agost del 1835 va ser assaltada i cremada per la multitud, en el marc dels trasbalsos revolucionaris d'aquell moment (guerra carlina), empitjorats a Barcelona per la desocupació i els baixos salaris. Els operaris del tèxtil, que fins aleshores havien trobat feina en les fàbriques manufactureres, veien el vapor com l'emblema del que la modernitat tecnològica els portava: l'atur i la misèria. La resposta de les entitats ciutadanes va ser de rebuig a l'atac. La premsa se'n va fer ressò defensant la necessitat de restablir la fàbrica a Barcelona. Josep Bonaplata, però, abandonarà Barcelona i crearà una foneria a Madrid.

Serà el seu gendre, Valentí Esparó, qui aprofitarà part de la fàbrica Bonaplata que no havia estat destruïda per instal·lar-hi un taller de maquinària, que es convertirà en una de les bases de La Maquinista Terrestre y Marítima, empresa clau en el desenvolupament del ferrocarril i de les construccions navals de vapor.